

Igazságosabb társadalmat!

Az Amerikai Egyesült Államok Katolikus Püspöki Karának főpásztori üzenete a gazdasági körlevél kiadásának tizedik évfordulóján

Az amerikai püspöki kar körlevele 1986-ban jelent meg. Bírálattal, társadalmi igazságosság követelésével hatalmas vihart váltott ki mind kormányzati, mind vezető kapitalista körökben. A körlevélről beszámolót találunk a Vigilia 1989. 2. számában, Rabár Ferenc összeállításában.

Ez a főpásztori levél nemcsak arra buzdít, hogy gondolkodjunk másképpen, hanem arra is, hogy cselekedjünk másképpen. A gazdasági élet megújulása minden egyes hívő és hitét a világban megélt ember tudatos döntésein és elhatározásain múlik... Ez a levél megtérésre és közös cselekvésre hív bennünket, arra, hogy megtaláljuk a segítségnyújtás, a szolgálat, a polgári lét új formáit. Egy ilyen levél megírása csak a kezdete egy hosszú folyamatnak, amely nevelést, párbeszédet és cselekvést kíván. (Igazságos gazdaságot 25,27,28.)

Bevezetés

Közel tíz éve, hogy püspöki karunk kiadta *Igazságos gazdaságot mindenkinek!* című főpásztori levelét. Ennek a levélnek az volt a célja, hogy mai hatalmas és összetett gazdasági rendszerünkben Jézus Krisztus evangéliumát hirdesse. Főpásztori levelünk leszögezte, hogy gazdaságunk értékmérője nem lehet kizárólag a termelékenység; nem kevésbé fontos az is, hogyan hat a gazdaság az emberi életre, védi-e vagy csorbítja az emberi személy méltóságát; továbbá az, hogy mennyiben szolgálja a társadalom javát. Hangsúlyoztuk, hogy a gazdasági döntéseknek erkölcsi tartalmuk és emberi következményeik vannak: segíthetik vagy sérthetik az embereket, erősíthetik illetve gyengíthetik a családi életet, növelhetik vagy csökkenthetik az igazság érvényesülését országunkban. Levelünk nem gazdasági program, hanem erkölcsi felhívás és cselekvésre való buzdítás volt. Felhívásunkban a közjóért való együttműködés „új kísérletét” hirdettük meg hazánkban, Amerikában, ahol ennek igazi megvalósítása még a jövő feladata.

Tíz esztendővel az *Igazságos gazdaságot mindenkinek!* közreadása után népünknek ismét meg kell hallania e körlevél üzenetét, és választ kell adnia ma is érvényes felhívásaira. Ma, amikor országszerte heves vitákat váltanak ki ezek a problémák, a katolikus közösségnek továbbra is fel kell emelnie szavát a szegény gyerme-

kek és a dolgozó családok érdekében. Hazánknak csökkentenie kell veszteségeit, újjá kell szerveznie a szociális szférát, át kell alakítania a külföldiek segélyezési rendszerét és értékeit, s újra rangsorolnia kell céljait. Nem szabad azonban megfélemlkezni arról, hogy a lehetséges politikai lépések alapvető erkölcsi mércéje az, hogyan érintik szegényeinket, különösképpen a gyermekeket és a családokat, akik elkeseredett küzdelmet folytatnak a gazdasági, a szociális és az erkölcsi nyomás ellen, melyek erőtlenné és nincstelenné teszik őket.

A szegény gyermekek, a munkások és a családok nem tudják hatékonyan védeni érdekeiket, holott ők a legrászorultabbak. Helyeseljük a széleskörű vitát a gazdasági élet kérdéseiről, de nem támogathatjuk a szegénység és a gazdasági igazságtalanság elleni harc lanyhulását.

Ezért most, országos döntés idején, arra kérjük katolikus közösségünket, segítsen felmérni, meddig jutottunk, és merre kell tovább haladnunk. Sok minden megváltozott ez alatt a tíz év alatt — gazdaságunkban és a világban éppúgy, mint templominkban és közösségeinkben. Ugyanakkor sok minden változatlan maradt: még mindig túlságosan nagy a szegénység, és még mindig nincsenek meg minden ember számára a szükséges gazdasági lehetőségek.

Mostani üzenetünkben ismét az igazságosabb gazdaságért emeljük fel szavunkat ebben az országban, melynek gazdaságát komoly erő és kreativitás, ám alacsony és egyenlőtlenül elosztott gazdasági növekedés jellemzi. Az USA gazdasági ereje és termelékenysége három, egymástól teljesen különálló népréteget hozott létre:

Három társadalmi réteg

— Az első réteg, amely lépést tud tartani a gazdaság kihívásaival, jólétben él, és sikeresen termel az új, információs társadalomban.

— A második réteget veszélyeztetik a csökkenő reáljövedelmek és a globális gazdasági verseny. Ők már nem biztosak abban, hogy megmarad-e az állásuk és az egészségbiztosításuk, vagy hogy meg tudják-e fizetni gyermekeik egyetemi tanulmányait vagy egyházi iskoláztatását.

— A harmadik réteg egyre jobban elbizonytalanodik és elkeseredik. Az alsó néprétegnek nevezett amerikaiak gyermekei nyomorban nőnek fel a föld leggazdagabb országában. Ők a hónap végén már nem tudják, vajon marad-e elég pénzük lakbérre, élelmiszerre, fűtésre.

Mint keresztény emberek, hiszünk abban, hogy mindannyian egyetlen családnak, nem pedig egymással versengő osztályoknak vagyunk a tagjai. Testvérek vagyunk, nem pedig termelési egységek vagy statisztikai tényezők. Hitünk értékei alapján együttesen kell megformálnunk azokat a gazdasági elképzeléseket, amelyek védik az emberi életet, erősítik a családokat, szélesebbé teszik a stabil középosztályt, jó állásokat teremtenek, és csökkentik társadalmunkban a szegénységet és a szükséget. Meg kell erősítenünk közösségi érzésünket és a közjóra való törekvésünket. Társadal-

munk erkölcsi megítélésének alapja az, hogyan boldogulnak a szegények, a gyengék és az elesettek. Ezzel a mércével mérve pedig messze nem állunk az élen.

Úgy gondoljuk, hogy erre az évfordulóra nem azzal készülünk a legjobban, ha újabb nagyszabású dokumentumot dolgozunk ki; sokkal inkább azzal, hogy ismételten buzdítunk a katolikus párbeszéd sürgős felújítására, valamint cselekvésre egy igazságosabb, termékenyebb, emberibb gazdaság kialakítása érdekében. Amikor megemlékezünk erről az évfordulóról, akkor a katolikus közösséget arra hívjuk, hogy jelen tevékenységeink mellett

— *tekintsünk vissza az Igazságos gazdaságot mindenkinek!* című levélre, illetve annak fő gondolataira;

— *tekintsük át* az amerikai gazdaságot ma, egy évtizeddel később, és mérjük fel a haladást, illetve a változatlanul fennálló problémákat;

— *tekintsünk előre*, a jövő feladataira, a fejlődő katolikus tanítás fényében.

Visszatekintés

Az *Igazságos gazdaságot mindenkinek!* című főpásztori levél óriási vállalkozás volt. Az évekig tartó előkészületek során széleskörű vita bontakozott ki. A megbeszélések, az egymásra figyelés és a párbeszéd folyamata megerősítette, gazdagította az egyházat. Az egyház tanítását plébániákon, iskolákban, egyetemeken, szellemi műhelyekben és számtalan alkalmi összejövetelen ismertették és vitatták meg, továbbgondolva annak mélyebb jelentését. A főpásztori levél kiadását követő években az egyházmegyék 90%-ában plébániai továbbképzéseket tartottak; 60%-a megerősítette a jogi érdekvédelmet; több mint fele pedig cégekkel, ipari vagy mezőgazdasági munkahelyek képviselőivel közösen tartott üléseket; és a többség felülvizsgálta személyzeti politikáját.

A levél emlékeztetett rá: a gazdasági igazságosság keresése hitből fakadó törekvés, evangéliumi parancs. Sok katolikusban ez a gondolat csak megerősített egy régóta átértzett elvet. Mások számára élményszerű felismerést jelentett, hiszen a katolikus hagyomány olyan területével szembesültek, melyet korábban nem ismertek. A gazdasági igazságosság követelése nem politikai véleménynyilvánítás vagy ideológiai döntés kérdése, hanem a katolikus tanítás követelménye szerinti válasz a Szentírás szavaira.

A körlevél üzenete

Reméljük, hogy az évforduló plébániáinkon, intézményeinkben, családjainkban és egész társadalmunkban újra ráirányítja a figyelmet a gazdasági igazságosság kérdéseire. A levél teljes tartalmát lehetetlen néhány mondatban visszaadni, de fő mondanivalóját a következőkben összegezhetjük:

— A gazdaság azért van, hogy az emberi személyiséget szolgálja, nem pedig fordítva.

— A gazdasági életben erkölcsi elveknek és etikai normáknak kell érvényesülniük.

— A gazdasági döntéseket aszerint kell értékelni, hogy azok gazdagítják-e vagy éppen veszélyeztetik az emberi életet, az emberi méltóságot és az emberi jogokat.

— Alapvető jelentőségű a családok támogatása és a gyermekek jólétének biztosítása.

— Bármely gazdaság erkölcsi mércéje az, hogyan boldogulnak benne a leggyengébbek.

A pápa tanítása

Az elmúlt évtized során az egyház tovább hirdette és bontotta ki társadalmi tanítását. II. János Pál pápa ismételten hangsúlyozza a szolidaritás és az igazságosság fontosságát a mai világban, amelyből gyakran mindkettő hiányzik. Külföldi látogatásainak és tanításának állandó témája a szegények és a munkások melletti kiállítás, a családi élet támogatása és az igazságtalanság áldozatainak védelme. 1991-ben kiadott *Centesimus annus* kezdetű enciklikájában a Szentatya korunk gazdasági vonatkozásainak és globális problémáinak átfogó erkölcsi elemzésével — új kérdések felvetése mellett — újra megerősítette a hagyományainkból következő alapelveket. Az amerikai katolikusok számára különleges feladatot jelent ez az enciklika. Amellett, hogy elimeri a demokratikus értékek és a piacgazdaság alapvető jelentőségét, ragaszkodik ahhoz, hogy ezeknek a társadalom java, az emberi méltóság és az emberi jogok szolgálatában kell állniuk. Utal a kommunizmus üres és meg nem valósult ígéreteire, ám óv a gazdasági élet emberi és erkölcsi vonatkozásairól megfélemező kapitalizmustól is.

A körlevélben megfogalmazottak alapján püspöki karunk külföldi megnyilatkozások és kezdeményezések által kívánta megvalósítani a katolikus alapelveket. Elkötelezetten törekszünk a gazdasági igazságosság védelmére és az ezzel kapcsolatos kérdésekben való tájékozódás elmélyítésére: ennek példái a gyermekek és családok, a környezetvédelem, a nemzetközi felelősség, az érdekvédelem, a szociális és egészségügyi ellátás, végül az országunkban jelentkező erőszak témakörében tett megnyilatkozásaink.

Mind az *Igazságos gazdaságot mindenkinek!* című körlevelünk, mind pedig az azt megalapozó tágabb katolikus társadalmi tanítás összetett, ugyanakkor árnyalt is. Elkerülik a leegyszerűsített ideológiai azonosítást. Akadnak környezetünkben olyanok, akik elfogadják ugyan a hagyományos tanítást a magántulajdonról, az államhatalom korlátairól, a szabadpiacok előnyeiről, vagy éppen a kommunizmus elítéléséről — ám ugyanakkor elutasítják a szegények ügyének központi jelentőségű problémáját, a dolgozók szakszervezeteinek védelmét, a piacok erkölcsi korlátainak elismerését és a kormányok felelőségét. Mások viszont üdvözlik a tanítást a szegények számára biztosítandó lehetőségekről és a kormányok felelőségéről a gyengék védelmében, és egyetértenek a korlátozások nélküli vadkapitalizmus elleni figyelmeztetésekkel

— de nem értékelik megfelelően a család döntően fontos szerepét, a gazdasági vállalkozások jelentőségét és azokat a figyelmeztetéseket, amelyek a „szociális segélyek” államának bürokratikus túlkapasaitól óvnak. Hagyományos társadalmi tanításunk erkölcsi keretet nyújt: nem tekinthető sem csoportérdekek kifejezőjének, sem ideológiai eszköznek. Jobb- és baloldalnak, munkavállalónak és munkaadónak egyaránt felszólítást jelent arra, hogy egyéni politikai vagy gazdasági érdekeiket az emberi személyiség méltóságának és a társadalom javának rendeljék alá.

Áttekintés

Ebben a rövid üzenetben nem kívánjuk gazdaságunkat teljességében feltérképezni, de utalunk arra, hogy változásokat és változatlan jelenségeket egyaránt tapasztalunk. Az Amerikai Egyesült Államok statisztikai kiadványa szerint:

— Amerikában a szegények száma 33 millióról közel 37 millió főre növekedett, annak ellenére, hogy a legutóbbi évek során országunkat gazdasági növekedés jellemezte. A gazdasági erők mellett a családok szétesése és a kormány tevékenysége — illetve annak hiánya — együttesen oda vezetett, hogy a gyermekek több mint egyötöde szegénysorban nő fel a Föld egyik leggazdagabb országában.

— Országunkban még mindig nem sikerült felszámolni a munkanélküliséget, az éhezést és a hajléktalanságot. Milliók keresnek munkát, de nem találnak. Az elmúlt tíz év során meredeken emelkedett azok aránya, akik, bár teljes munkaidőben dolgoznak, mégsem képesek családjukat a szegénységből kiemelni. Jelenleg ez az arány az összes dolgozók 18%-át jelenti.

— A szegények mellett a középrétegeknek is növekvő gazdasági bizonytalansággal kell szembenéznük. A közelmúltban tapasztalt termelékenységi növekedés ellenére stagnálnak a bérek, és a költségmegtakarításra törekvő cégek sok helyen részmunkaidős foglalkoztatásra térnek át, ezért csökken a családi jövedelem.

— Az elmúlt tíz év során mintegy 234.000 családi gazdaságot számoltak fel, és a mezőgazdálkodók általános szegénységi arányszáma továbbra is 20% körül mozog.

— Fokozatosan csökken a vidéki települések száma, és a mezőgazdasági művelés alatt álló földterületeket és az élelmiszertermelés irányítását mind kevesebb nagyvállalkozó tartja kézben.

— A faji megkülönböztetés, a munkahelyek hiánya, az alacsony iskolázottság és egyéb okok következtében az afrikai és latin-amerikai származásúak jóval nagyobb valószínűséggel válnak munkanélkülivé és szegénnyé.

— Az afrikai származású gyermekek 44%-a, a latin-amerikai származásúak 36%-a nő fel szegénységben.

— Az elmúlt tizenöt év alatt mélyebb lett a szakadék, amely a gazdag amerikaiakat a szegényektől elválasztja. 1993-as adatok sze-

rint a háztartások legmagasabb jövedelemmel rendelkező 20%-ának bevétele mintegy 10.000 dollárral gyarapodott. A legalacsonyabb jövedelmű 20%-nak viszont 1200 dollárral csökkent a bevétele. Szerény gazdasági növekedés mellett is számos családban kevesebb lett a reáljövedelem.

— A családi és társadalmi tényezők változatlanul hozzájárulnak a szegénységhez és a gazdasági nyomáshoz. A házasságban élő, felsőfokú végzettséggel rendelkező nők gyermekének — ahol a férj is dolgozik, illetve maga az anya is állásban van — 8%-os esélye van arra, hogy szegénységben nő fel. Egyedülálló, felsőfokú végzettséggel nem rendelkező, állástalan anya esetében a gyermek 80%-os valószínűséggel fog szegénységben felnőni. Világos, hogy a családok szétesése, az apa hiánya, a magas válási arányok, az iskolai nevelés kudarcai, valamint a munkanélküliség döntő tényezői gazdasági problémáinknak. És ugyancsak világos az is, hogy az erős családok hozzájárulnak nemzetünk gazdasági, társadalmi és erkölcsi egészségéhez.

— Országunk változatlanul halmozza adósságait, ami mind gazdaságunkra, mind pedig gyermekeinkre terhetek ró. A kormány veszteségei, az összefonódások és spekulációk, a túlzott fogyasztói szemlélet a „vásárolj most — fizess később” etikájához vezet, ami mind az érdekvédelem elveivel, mind pedig a felelősséggel együttműködésbe kerül. A teljes nemzeti adósság 1985 és 1994 között 1.8 trillió dollárról 4.7 trillió dollárra nőtt.

A gazdasági kérdések mind nagyobb mértékben válnak nemzetközi ügygé, s ebben egyre nagyobb szerepet játszik a külföldi verseny, az országok közti függés és a nemzetközi kereskedelem. A hidegháború után a világ sok tekintetben megváltozott, sokan azonban még mindig nyomorúságban élnek, és a fejlődés nem kielégítő. A tartós éhezéstől szenvedő emberek száma 1985-ben 500 millió volt; ugyanez az adat 1995-re 800 millióra nőtt. Közel 1,3 milliárd ember — nagy részük gyermek — él kilátástalan nyomorban világszerte.

Jelenlegi gazdaságunk meglehetősen ellentmondásos. A profit és a termelékenység növekszik, ugyanakkor sok dolgozó reáljövedelme — és ezzel biztonságérzete — csökken. Még a ma közepes életszínvonalú családokban sem biztosak a szülők abban, hogy gyermekeik az övékhez hasonló életszínvonalon élhetnek-e majd. Számos cégnél leépítést hajtanak végre. A kormány halmozza az adósságot, csökkenti programjait, és ezzel táplálja a nép cinikus kiábrándultságát. Napjainkban, amikor az elszegényedő munkások és a családok állami támogatása egyre csökken, a kongresszus által elfogadott újabb fegyverkezési kiadások meghaladják a Pentagon által kért összeget, amit inkább munkaadói szükségletek, mint a katonai védelem szempontjai indokolnak. Igen messze járunk még a mindenki számára „igazságos gazdaság”-tól.

Nincsen egységes álláspont arról, hogy mi magyarázza ezeket

a változásokat. A kisipari munkalehetőségek megfogyatkozása, a gyors technológiaváltás, a gazdaság világméretűvé válása, a szakszervezetek csökkenő befolyása, az egyre alacsonyabb minimálbér melletti magas egészségbiztosítási díjak mind hozzájárultak a családi reáljövedelmek csökkenéséhez. A jövedelemkülönbségek növekedését olyan gazdasági döntések tartják fenn, melyek a profittot elébe helyezik az embernek, és egyenlőtlen bérekhez, csökkentett mértékű juttatásokhoz, kevesebb munkahelyhez és a munkavállalás elbizonytalanodásához vezetnek. Emellett az egyéni döntések és az erkölcstelen viselkedésformák, amelyek hozzájárulnak a házasságon kívüli születések számának növekedéséhez, az erőszak és a kábítószerfogyasztás fokozódásához, végül a családszerkezet változásai jelentősen hatnak mind a családokra, mind pedig a gazdaságra. Tudjuk, hogy a szegénység és a gazdasági igazságtalanság gyökere az igazságtalan diszkrimináció és a destruktív egyéni magatartás, a helytelen területi döntések és a közéleti szektor felelőtlensége.

Tíz évvel az *Igazságos gazdaságot mindenkinek!* megjelenése után a közösségünk előtt álló legfontosabb feladat: fel kell hívnunk a gazdasági hatalommal rendelkezők figyelmét arra, hogy döntéseikben kulcsfontosságú tényezőként mérlegeljék, egy-egy lépésük hogyan befolyásolja a családok stabilitását és a szegények lehetőségeit. Ugyanakkor mindenkit arra buzdítunk, hogy egyéni döntéseivel a család megerősítését és a társadalom javát mozdítsa elő.

Előretétekintés: a jövő kérdései

Amikor megemlékezünk erről az évfordulóról, szeretnénk párbeszédre és elvi alapokról kiinduló cselekvésre buzdítani számos területen:

— Hogyan tud nemzetünk összefogni az országban — különösen pedig a gyermekek körében — botrányosan széles körben tapasztalható szegénység megszüntetéséért?

— Hogyan tudja egyházunk hatékonyan felhívni a hatalmi pozíciókban lévők figyelmét a gazdasági növekedés, a biztonságosabb munkavállalás előmozdítására, a megfelelő bérezés és a tágabb lehetőségek megteremtésére?

— Hogyan alakíthatja közösségünk mai kultúránk értékrendjét a nagyobb személyes felelősség és a jobb gazdasági döntések irányába?

— Melyek a piacok, az állam és a civil szféra felelősségei és korlátai? Hogyan léphetnek fel együttesen a társadalmunkban fellelhető gazdasági igazságtalansággal és kizsákmányolással szemben a különféle kormányzati szintek, az üzleti világ, a dolgozók és az olyan közvetítő jellegű szervezetek, mint az egyházak, a karitatív szervezetek, és az egyesületek?

— Hogyan lehet megvédeni és bővíteni a munkavállalók jogait egy olyan gazdaságban, ahol az egyre szorosabb versenyhelyzet, a gya-

kori leépítések és a szakszervezeti összefogás gyengülése sokakat létbizonytalansággal fenyeget?

— Hogyan képesek az USA cégei és dolgozói továbbra is versenyben maradni a mai viszonyok között, amikor más országok úgy versenyeznek, hogy dolgozóiknak pusztán éhbért és minimális juttatásokat biztosítanak?

— Hogyan használhatnánk fel hazánk hathatós gazdasági erejét arra, hogy igazságosabb világ gazdaságot alakítsunk ki? Hogyan, milyen kereskedelmi és fejlesztési politikával önthetünk reményt a még ma is éhező és szenvedő országok népeibe?

— Hogyan oldhatjuk meg azokat a mély gazdasági problémákat, melyek a családot veszélyeztetik? Hogyan küzdhetjük le azokat a családi problémákat (például az apa hiánya, tizenéves anyák, magas válási arány), melyek oly sok gyermek szegénységéért felelősek? Hogyan támogathatjuk a családok létfontosságú erkölcsi, társadalmi és gazdasági szerepvállalását?

— Hogyan törődhet társadalmunk a „legkisebbségekkel”, és hogyan válhat a társadalom közjáva elsődleges szemponttá a költségvetés, a környezetvédelmi és egyéb országos politikai irányelvek kialakítása során?

— Hogyan értékeljük munkaerőcsökkentés, termelékenységünk, fogyasztásunkat és életvitelünket egy éhező világ szükségleteinek fényében?

— Hogyan szólíthatja meg nemzetünk azokat a különféle gazdasági erőket, amelyek eltűrik, hogy városi és vidéki csoportokat az aránytalan elszegényedés elkeseredésbe sodorjon?

— Hogyan ítéljük meg a népünkben meglévő faji ellentéteket?

— Hogyan küzdhetjük le a különböző faji és etnikai közösségeket szétválasztó, egyre növekvő távolságot, és a gazdasági életben megmutatózó káros megkülönböztetés állandósult hatását?

— Hogyan gyakorolhatja az egyház saját életében és intézményeiben azt, amit másoknak tanít a gazdasági igazságosságról, az emberi méltóságról, és a munkavállalók jogairól?

Katolikusként alkalmunk nyílik az egyház tanításának megvalósítására, tapasztalataink átadására és reményeink megfogalmazására: bízunk abban, hogy lehetséges a párbeszéd és a gazdasági igazságosságért erkölcsi alapon folytatott küzdelem. Amikor ezekkel a kérdésekkel foglalkozunk, ezt abban a hitben tesszük, hogy a katolikus közösség sokféleképpen vállalhatja a híd szerepét. Közösségünkben eltűnnek az osztály-, faji, politikai és ideológiai választóvonalak. A katolikusok az USA gazdasági életének vérkeringésében éppúgy jelen vannak, mint a perifériáján. Vannak közöttünk nagyvállalkozók és szenátorok, szakszervezeti vezetők és kisebb cégek tulajdonosai, mezőgazdasági munkások és hajléktalan gyermekek. Ma, tíz évvel főpásztori levelünk közreadása után egyházunkat abban kell segítenünk, hogy felelevenítse a szolidaritást, államunkat pedig, hogy újra felfedezze a nemzeti egység érzé-

sét, amely szűk és önös gazdasági és egyéb érdekei helyett minden ember közös javára törekszik.

Hagyományunk hangsúlyozza továbbá a jogok mellett a felelősséget is; támogatja a karitatív segélyezés növelését, ám emellett nagyobb igazságosságot is követel; egyaránt szót emel a nagyobb személyes felelősség és a szélesebb körű társadalmi felelősség mellett. Elismerjük a piacok, a kormány és a civil szerveződések fontos szerepét, de korlátaikat is. Bízunk benne, hogy felül tudunk emelkedni az ideológiai megosztottságon, s közös erővel folytathatjuk a küzdelmet a társadalom javáért.

Támogatói lehetünk egy olyan új társadalmi szerződésnek — munkaadók és munkavállalók, segélyezettek és segélyezők, befektetők és felhasználók között —, amely inkább törekszik hosszú távú növekedésre, mint gyors meggazdagodásra, amely megbecsülést és biztonságot garantál a felelősséggel és jól végzett munkáért, és amely védi a kiszolgáltatottakat, köztük pedig különösképpen gyermekeinket.

Feladatunk: elkötelezettségünk megújítása

Bízunk benne, hogy ez az évforduló az ima és a gondolkodás, az elemzés és a párbeszéd, az érvelés és a cselekvés időszaka lesz. A gazdasági igazságosság családjainkban kezdődik, azaz kinek-kinek egyéni értékrendje alapján, saját otthonában hozott döntéseiből fakad. Ha gyermekeinket nem tanítjuk meg a becsületesség, az együttérzés és a kezdeményezőkézség alapvető értékére, nem fogunk tudni megbirkózni a társadalmunkban oly erősen érvényesülő „negatív értékekkel”, mint az önzés, a fogyasztói szemlélet és a gyakorlati materializmus.

Katolikus sajtónkat, kiadóinkat arra buzdítjuk, elevenítsék fel a gazdasági témákat és azok erkölcsi, emberi vonatkozásait. Katolikus nevelési intézményeinket is ösztönözzük, hogy kettőzött erőfeszítéssel hangsúlyozzák tanításunkat, hallgatóikat segítsék abban, hogy magukévá tegyék a szegények ügyét és a gazdasági igazságosság eszményét, oktató-nevelői és tudományos tevékenységükkel pedig a társadalom közös javát szolgálják. Az országos és egyházmegyei szintű szervezeteket arra biztatjuk, hogy kiadványaik, nyilatkozataik, rendezvényeik és egyéb tevékenységeik témái között elevenítsék fel a gazdasági igazságosságot érintő kérdéseket is. Különösképpen pedig katolikus plébániáinkhoz fordulunk azzal a felhívással, hogy a gazdasági életről szóló tanításunkat továbbra is foglalják imáikba és beszédeikbe, oktató- és nevelőmunkájukba, missziós és érdekvédő tevékenységükbe. A gazdasági igazságosságért való küzdelem nem külön út vagy valamiféle ráadás a katolikusok számára, hanem katolikus mivoltunk és hitünk része.

Az a tény is egyértelmű azonban, hogy a nagyobb gazdasági igazságosságért folytatott küzdelem nem elsősorban a vallási tes-

tületek nyilatkozatai nyomán dől el, hanem a szélesebb piacon, ahol a befektetéseket eszközlik, ahol a szerződéseket kötik, ahol a termékeket előállítják, a munkásokat szerződtetik, és a további lépésekről döntenek. A közélet is teret ad a gazdasági igazságosság előmozdításának. Ebben a választási évben, amikor sokan tisztségekért folytatnak kampányt, mi hadd folytassunk kampányt a szegényekért, az elesettekért és a nagyobb gazdasági igazságosságért. Kérdezzük meg azoktól, akik vezetni és képviselni akarnak bennünket: hogyan fognak dönteni és szavazni az emberi élet, az emberi méltóság és a gazdasági igazságosság kulcsfontosságú kérdéseiben? Mi pedig mint állampolgárok és hívő emberek, álljunk továbbra is a közösségeinkben, hazánkban, világunkban élő szegények és elesettek mellett.

Bármilyenek legyenek is gazdasági körülményeink, politikai vagy ideológiai nézeteink, katolikusként arra kaptunk meghívást, hogy olyan gazdaságért dolgozzunk, amely jobban tiszteletben tartja az emberi életet és az emberi méltóságot. Dolgozóként, állampolgárként, gazdasági, politikai és személyes döntéseiben mindegyikünknek feladata a „legkisebbek” mellett való kiállás és a társadalom közös javára való törekvés. Minden gazdasági, ideológiai, faji különbségtétel nélkül össze kell fognunk, hogy olyan társadalmat és gazdaságot építhessünk, amely több igazságosságot és nagyobb lehetőségeket biztosít, mégpedig elsősorban a szegények számára.

Az itt következő gondolatokat, javaslatokat segítségül szánjuk egyéneknek és plébániáknak, hogy megújíthassák a gazdasági igazságosság ügye mellett való elkötelezettségüket.

Javaslatok hívők számára

— Imádkozzatok az igazság érvényesüléséért a gazdaságban; azokért, akik nyomorban élnek; azokért, akiknek a döntései hozzájárulnak a gazdasági igazságossághoz vagy igazságtalansághoz.

— Indítsatok kis csoportot plébániátok területén, vagy buzdítsátok csoportotokat, amelyhez már tartoztok (például egyházközségi tanács, karitászcsoporthoz stb.), hogy együtt olvassátok, beszéljétek meg a tizedik évforduló üzenetét és válaszoljatok is rá.

— Gondoljátok végig a saját családokban hozott gazdasági vonatkozású döntéseiteket, és azt, hogy azok hogyan mozdítják elő, vagy éppen rontják-e az igazságosság érvényesülését a gazdaságban. Hozzájárulnak-e a fogyasztói kultúra növekedéséhez? Olyan cégeket támogattok-e, melyek tisztességesen bánnak a dolgozóikkal? Ha gyermekfelügyelettel, takarítással vagy kerti munkával bíztok meg valakit, megfelelően megfizetitek-e? Vezetőként vagy szakszervezeti tagként támogatjátok-e a munkahelyteremtést, a tisztességes bérezést, az előnyös juttatásokat és más családbarát politikákat?

—Vállalatok szerepet politikai pártban, törvényhozói testületben vagy közösségi szerveződésben, és tudatosítatók felelősségüket az ország és a világ gazdaságának igazságosságát érintő ügyekben.

— A választások alkalmával mérlegeljétek azt, hogy a jelöltek pozíciója hogyan gyarapítja vagy csorbítja az emberi életet és méltóságot közösségeinkben, hazánkban és világszerte.

— Önkéntes alapon áldozatok időtökből arra, hogy helyi segélyprogramok keretében szolgáljátok a szegényeket. Az egyházmegyei katolikus karitás-szolgálat irodái számontartják a lehetőségeket.

Javaslatok egyházközségek számára

Az itt következő ötleteket és javaslatokat azzal a szándékkal soroljuk fel, hogy plébániáinkat és lelkipásztorainkat segítsük az egyház gazdasági tanításának terjesztésében. Gondolataink a plébániai szociális szolgálatról szóló püspökkari nyilatkozatunk stratégiáját követik; ebben arra buzdítottuk plébániáinkat, hogy a társadalmi igazságosság témakörével a plébániai élet minden területén foglalkozzanak.

Mint bármely más egyházközségi esemény vagy program megszervezése, az *Igazságos gazdaságot mindenkinek!* kiadásának jubileumi évében elhatározott célunk az egyház gazdasági tanításának terjesztése. Ez gondos előkészítést igényel a lelkipásztor és az egyházközségi vezetés részéről. Célszerűnek bizonyulhat a munkatársakkal való egyeztetés és/vagy az egyházközségi tanács összehívása annak megvitatására, miként lehetne ezt a témát minél jobban bevonni plébániátok életébe. Terveztetek-e az elkövetkező évre olyan eseményeket, amelyeken előadásban vagy szentbeszédben az előadó kitérhet az igazságos gazdaság ügyére? Lehetne-e ez az egyházközség nagybőjti vagy adventi témája? Szíves megfontolásra ajánljuk az alábbi javaslatainkat.

Imádság és liturgia

— Az eucharisztikus liturgiára való felkészülés során fontoljátok meg, hogyan tükrözik az olvasmányok a gazdasági igazságosság kérdéseit és a szegények pártfogását. Foglaltok bele ezeket a témákat a bevezető gondolatokba, a szentbeszédbe, az egyetemes könyörgésekbe, az énekekbe és a hirdetések szövegébe.

— Az egyházközségi események, plébániai összejövetelek, egyházközségi tanácsulések, egyéb bizottsági ülések kezdődjenek imádsággal a szegényekért és azért, hogy még nagyobb elköteleződést vállalhassunk a gazdasági igazságosság mellett.

Szentbeszéd és tanítás

— A szentbeszédben összefüggést kereshettek mai világunk döntései és azon olvasmányok között, melyek az „özvegyekkel, az árvákkal és az idegenekkel”, vagy a „legkisebbségekkel” való bánásmódról szólnak. Mutassatok rá, hogy a plébániai közösség tagjainak mindennapi munkájuk során számos lehetősége nyílik a gazdasági igazságosság előmozdítására. Vajon fölemeljük-e szavunkat és jól használjuk-e szavazatunkat a szegények védelmében és az olyan politika érdekében, amely minden család számára több gaz-

dasági lehetőséget biztosít? Hogyan bánnak a munkaadók és a beosztott vezetők munkásaikkal, különösen az alacsony bérért dolgozókkal? Vajon olyan cégeket támogatunk-e, melyek az embert legfőbb értéként kezelik?

— Indítsatok felnőttképzési programot vagy vitakört a gazdasági igazságosság témaköreiről.

— Minden egyházközségi értesítőbe vagy hírlevélbe foglaljatok bele egy-egy idézetet a tizedik évfordulóra kiadott üzenetből vagy az *Igazságos gazdaságot mindenkinek!* című körlevélből.

— Buzdítsátok a keresztségre készülő felnőtteket üzenetünk közös olvasására és megbeszélésére.

— Bátorítsátok a hittanosokat és a teológus hallgatókat arra, hogy ingyenkonyhán való segítségükkel vagy más karitatív szervezetben való tevékenységükkel segítsék a szegényeket.

Család, munka,
állampolgári lét

— Ajánljatok a családok részére olyan programlehetőségeket, melyek az igazságosságot erősítő döntésekre adnak alkalmat. Például adventben jótékonyági vásár rendezését támogathatjátok; nagyböjtben a Katolikus Segélyszervezet programját ajánlhatjátok.

— Szervezzetek olyan csoportokat, melyek tagjai át szeretnék gondolni hivatásukat: foglalkozás szerint — jogászok, orvosok, építőiparban dolgozók stb. — szerveződhetnek e csoportok, amelyek az özszejövedelek alkalmával arról beszélgetnek, hogyan élük meg hitüket a hivatásukban, munkájukban. Ezeket a csoportokat biztassátok annak a kérdésnek a felvetésére is, hogy tagjaik mennyiben járulnak hozzá munkájukban a gazdasági igazságosság érvényesítéséhez.

— Az egyházközségek a gazdasági igazságosság példaadói lehetnek, s ez saját munkaterületükön a híveket is hasonlóra indíthatja. Például a plébánia felülvizsgálhatja ügyeit a fizetések, juttatások és a munkaerőalkalmazás területén. Az egyház gazdasági tanításának fényében azt is megvizsgálhatják az egyházközségek, hogy mire költenek, és lehetőségeiket mire használják.

— Buzdítsátok az egyházközségi híveket, hogy éljenek a demokratikus eszközökkel az emberi élet nagyobb tiszteletben tartása érdekében, valamint olyan gazdaság-, adó- és népjóléti politika megvalósulásáért, mely nagyobb gazdasági lehetőségekért száll síkra, tisztességes munkalehetőségeket biztosít tisztességes bérekért, és védi a szegényeket és az elesetteket.

— Az egyházközségi értesítőn keresztül hirdessetek hivatalos szavazói képzést, továbbképző programokat és más olyan lehetőségeket, melyek által a plébániai hívekkel megoszthatjátok a katolikus társadalmi tanítás mai vonatkozásait.

Missziós és karitatív
tevékenység

— Szervezzétek meg, hogy egyházközségek tagjai havi egy alkalommal ingyenkonyhán ételosztást vállaljanak, vagy helyi hajléktalanszállón önkéntes munkát végezzenek.

— Lépjetez kapcsolatba a Katolikus Karitással és más olyan szervezetekkel, amelyek a szegények szolgálatára vállalkoztak, és egyházközségekben tegyétek közzé az önkéntes segítő munka lehetőségeit.

— Alakítsatok támogatói csoportot a plébánia és a tágabb közösség munkanélküli tagjai javára.

— Biztosítsatok helyet azoknak a helyi szervezeteknek, amelyek képzési programokat szerveznek a munkanélküliek és az elegendő munkalehetőséggel nem rendelkezők számára.

— A heti plébániai bevétel egy részét fordítsátok a gazdasági igazságossággal kapcsolatos programok finanszírozására.

Kiállítás az igazságért

— Szervezzetek az egyházközségekben törvényhozási hálózatot olyan emberekből, akik hajlandóak telefonon vagy levélben szót emelni a törvényhozóknál a gazdasági igazságosságot, valamint az emberi életet és méltóságot érintő ügyekben.

— Lépjetek kapcsolatba az egyházmegyei szociális tevékenységet összehangoló hivatallal, az életvédő hivatallal és a Katolikus Püspöki Karral, hogy tájékozódhassatok az állami törvényhozás vagy az USA kongresszusa előtt napirendre kerülő ügyekről. Aktívizáljátok az egyházközségi törvényhozási hálózatot.

— Térképezzétek fel a többi helyi érdekvédő csoportot, és egyesült erővel küzdjétek az igazságért. Az egyházmegyei szociális hivatal vagy a Katolikus Püspöki Kar segíthet e csoportok feltérképezésében.

Szervezés az igazság érdekében

— Csatlakozzatok olyan helyi közösségi szerveződéshez, vagy támogassátok azt anyagilag, amely a gazdasági igazságosság megvalósulásáért munkálkodik. Hívjátok meg a szerveződés tagjait, hogy katolikus intézményekben vagy egyházközségi csoportokban előadást tartsanak.

— A plébániai hívek körében szervezzetek csereprogramot, mely szerényebb fogyasztási szokásokra ösztönöz. Iskola esetében lehetőség van egyenruhacserére; további lehetőségek között említjük játékok, szerszámok, ruhák stb. cseréjét.

A szolidaritás építése plébániai és nemzeti határok felett

— Hívjatok meg a plébániákon vagy környékén élő embereket, akik mostanában jártak a világ távoli vidékein, vagy éppen onnan költöztek a plébániátok területére, hogy hitoktatásban résztvevő osztályoknak vagy plébániai csoportoknak tartsanak előadást.

— Fontoljátok meg testvérplébániai kapcsolat felvételét másik országbeli plébániával. Ebben a formában cserelátogatások, írásbeli gondolatcsere és anyagi támogatás is elképzelhető.

Az Igazságos gazdaságot mindenkinek! megjelenésének tizedik évfordulója fontos lehetőség a katolikus közösség számára, hogy a gazdasági igazságosságról szóló tanításunkat a gyakorlatban megvalósítsa, és a plébániáinkon és közösségeinkben sokakat érintő valóságos gazdasági problémákkal szembenézzen. Bízunk abban, hogy ez a főpásztori üzenet és a konkrét cselekvésre buzdító javaslatok bennetek is új ötleteket és gondolatokat ébresztenek akkor, amikor egy új évtizednyi fejezetet kezdünk az igazságos gazdaságért folytatott munkában.

Mezősi Krisztina fordítása